

Asia: VN/14302/2019

Lausuntopyyntö luonnoksesta uudeksi ilmastolaiksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleisiä huomioita esityksestä

Etelä-Pohjanmaan liitto katsoo, että ilmastolain päivittäminen vastaamaan nykyisin voimassa olevia ilmastopimuksia on perusteltua. Hallitustenvälisen ilmastomuutospaneelin (IPCC) tuoreimman elokuussa julkaistun arviointiraportin perusteella tarve ilmastomuutoksen hillinnälle ja siihen sopeutumiselle kasvaa jatkuvasti, ja ilmastolain päivittäminen luo vahvempaa selkärankaa Suomen kansalliselle ilmastopolitiikalle.

Alueellisella tasolla maakuntien mahdollisuudet ilmastotyön edistäjinä ovat viime vuosina kasvaneet, ja maakuntien liitot ovat nykyisin merkittäviä toimijoita ilmastomuutoksen hillinnässä ja siihen sopeutumisessa. Ilmastonäkökulmien rooli on voimistunut esimerkiksi aluekehityslainsäädännön sekä maankäyttö- ja rakennuslainsäädännön mukaisissa maakuntien liitoille kuuluvissa tehtävissä. Lakisääteisten tehtävien ohella useimmat maakunnat ovat toteuttaneet alueellisia ilmastostrategioita ja -tiekarttoja, joiden kautta alueellista ja kuntien välistä ilmastotyötä on vahvistettu. Vuoden 2020 alusta alkaen maakunnat ovat työskennelleet ilmastoasioiden eteen järjestäytyneesti maakuntien aktiivisen ilmastoyhteistyöverkoston kautta.

Etelä-Pohjanmaan liitto on niin ikään vahvistanut ilmastonäkökulmien huomiointia omissa toiminnassaan, kuten liikennejärjestelmätöissä ja maakuntastrategian valmistelussa. Etelä-Pohjanmaan liitto on alusta alkaen kuulunut maakuntien ilmastoyhteyshenkilöiden verkostoon, ja liitossa on vuonna 2021 käynnistetty alueellisen ilmasto- ja kiertotaloustiekartan valmistelu.

Etelä-Pohjanmaan liitto katsoo, että uudessa ilmastolaissa olisi perusteltua esittää maakuntien rooli ilmastotyön edistäjänä vahvempana, kuin mitä se nyt lausunnoilla olevassa esityksessä on.

Hiilineutraaliustavoite ja päästövähennystavoitteet (2 §)

Etelä-Pohjanmaan liitto pitää tärkeänä, että esityksen mukaan tuleva ilmastolaki sisältää konkreettiset päästövähennystavoitteet, jotka ovat johdonmukaisia voimassa olevien kansainvälisten ilmastositavimusten sekä Suomen omien ilmastotavimiteiden kanssa. Vuosille 2030 ja 2040 asetetut päästövähennysten välitavoitteet selkeyttävät käsitystä siitä, millä nopeudella päästövähennyksiä on toteutettava.

Valtion viranomaisen ja kunnallisen viranomaisen edistämiselvoite (5 §)

Ilmastotyö on nykyisin luonteva osa maakuntien liittojen kehittämistyötä. Lakiesityksen 5 §:n mukaan kunnallisen viranomaisen on edistettävä toiminnassaan mahdollisuuksien mukaan tämän lain mukaisten tavoitteiden toteutumista ottaen huomioon paikalliset olosuhteet. Etelä-Pohjanmaan liitto katsoo, että esitykseen sisältyvä kunnallisen viranomaisen edistämiselvoite ei maakuntien näkökulmasta ole riittävä, vaan liitoilla tulisi olla ilmastotyössä aktiivisempi rooli. Sen lisäksi, että liittojen lakisääteiset toiminnot, kuten maakuntakaavoitus, liikennejärjestelmätyö ja aluekehitys, kytkeytyvät ilmastotyön ytimeen, on maakuntien liitoilla jo ennestään luonteva rooli alueellisen ilmastotyön edistäjänä ja yhteen kokoajana.

Maakuntien liitoilla on erinomaiset mahdollisuudet tunnistaa alueellisen ilmastotyön kokonaiskuva omalla alueellaan sekä viedä sitä eteenpäin seudulliset ja alueelliset vahvuudet huomioiden ja yhteistyötä edistäen. Yksittäisten kuntien edellytykset ja resurssit edistää ilmastomuutoksen hillintää ja siihen sopeutumista vaihtelevat runsaasti. Maakuntien nykyistä vahvempi rooli tukisi kuntien ilmastotyötä ja edistäisi osaltaan päästövähennystavoitteiden saavuttamista kuntasektorilla.

Suunnittelujärjestelmä, erityisesti uusi maankäyttösektorin suunnitelma (7–13 §)

Maankäyttösektorin ilmastosuunnitelma ja sen perustelut on kuvattu lakiehdotuksessa melko suppeasti. Lakiesityksen 12 §:n mukaan joka toinen vaalikausi laadittavassa maankäyttösektorin ilmastosuunnitelmassa tulee mm. esittää ne toimet, joilla kasvihuonekaasujen päästöjä vähennetään ja poistumia kasvatetaan maankäyttösektorilla. Etelä-Pohjanmaan liitto katsoo, että maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman suhdetta muuhun maankäytön ohjaukseen tulisi selkeyttää. Monilla sellaisilla (syrjäisillä) alueilla, jotka ovat hiilinielujen näkökulmasta merkittäviä, ainoa voimassa oleva kaava on maakuntakaava, joka on tällöin muun maankäyttöä ohjaavan lainsäädännön ohella keskeisin maankäyttöä ohjaava työkalu näillä alueilla.

Etelä-Pohjanmaan liitto pitää lisäksi tärkeänä, että suunnittelujärjestelmässä ja sen yleisissä vaatimuksissa huomioidaan riittävän kokonaisvaltaisesti maa- ja metsätalouden rooli merkittävinä hiiltä sitovina toimialoina ja turvataan niiden rooli sellaisena myös jatkossa. Osana suunnittelujärjestelmää ja sen yleisiä vaatimuksia on huomioitava hiiltä sitovien toimialojen kokonaiskestävyys siten, että päästöjen vähentämiseen ja hiiltä sitoviin toimiin tähtäävä kokonais suunnittelu huomioi riittävällä tavalla maa- ja metsätalouden edellytykset taloudelliseen kannattavuuteen ja oikeudenmukaiseen siirtymään.

Lisäksi Etelä-Pohjanmaan liitto katsoo, että maa- ja metsätalouden hiilensidontakykyyn liittyvää tutkimusta ja tietoa on lisättävä, jotta suunnittelujärjestelmä tältä osin perustuisi riittävässä määrin ajantasaiseen tieteelliseen tietoon, kuten lakiesityksen 8 §:ssä edellytetään.

Ilmastopolitiikan seuranta ja ilmastovuosikertomus (15–18 §)

Etelä-Pohjanmaan liitto pitää tärkeänä, että ilmastonmuutoksen hillintään ja siihen sopeutumiseen liittyvien tavoitteiden toteutumisen seuranta on johdonmukaista ja perustuu mahdollisimman ajantasaisiin tietoihin.

Suomen ympäristökeskuksen toteuttama kuntien ja alueiden ilmastopäästöjen laskenta perustuu tällä hetkellä ns. käyttöperusteiseen laskentamenetelmään, jossa osa päästöjä tuottavista toiminnoista lasketaan alueellisesti, osa kulutuksen perusteella. Etelä-Pohjanmaan liitto katsoo, että käyttöperusteinen päästölaskenta kohdentaa päästöt kuntien ja alueiden kesken tavalla, joka ei anna täysin ymmärrettävää kokonaiskuvaa päästöjen syntymisestä ja jakautumisesta eri alueiden kesken. Nykyinen päästölaskentamenetelmä kohdentaa esimerkiksi maatalouden päästöt yksinomaan niihin maakuntiin, joissa ruoantuotantoa on runsaasti riippumatta siitä, missä lopputuotteet kulutetaan ja missä niiden kysyntä syntyy. Samaan aikaan kuntien ja alueiden mahdollisuudet arvioida asukkaidensa kulutusperäisiä päästöjä ovat rajalliset. Riippumatta ilmastonmuutoksen etenemisestä, ruoantuotanto on toimialana välttämätön ja siten maatalouteen liittyvät päästöt sekä ponnistelut alan päästöjen vähentämiseksi koskettavat koko Suomea ja kaikkia suomalaisia, ei vain niitä kuntia ja maakuntia, joilla on merkittävin rooli suomalaisen ruoan tuotannossa.

Etelä-Pohjanmaan liitto katsookin, että ilmastonmuutoksen sekä kuntien ja alueiden päästöjen seurannassa ja kokonaiskuvan muodostamisessa tulisi jatkossa pyrkiä nykyistä paremmin huomioimaan myös kulutusperusteiset päästöt, jotka ovat tulossa osaksi myös Suomen ympäristökeskuksen päästölaskentaa vuonna 2022.

Saamelaiskulttuurin edistäminen, saamelainen ilmastoneuvosto (mm. 14 §, 21 §)

-

Suomen ilmastopaneeli (20 §)

-

Muutoksenhaku (22 §)

-

Esityksen vaikutukset

-

Muita huomioita

Etelä-Pohjanmaan liitto pitää luontevana, että ilmastonmuutokseen sopeutumisen lähtökohtana on kansallinen sopeutussuunnitelma. Etelä-Pohjanmaan liitto haluaa lisäksi huomauttaa, että maakuntien liitoilla yhdessä muiden alueellisten toimijoiden kanssa on keskeinen rooli valtakunnallisesti linjattujen tavoitteiden ja sopeutumistoimien alueellisessa kohdentamisessa niin, että alueelliset erityispiirteet ja haavoittuvuudet, jotka Suomessa alueiden välillä vaihtelevat merkittävästi, tulevat riittävässä määrin huomioiduiksi. Etelä-Pohjanmaan liitto katsoo, että

maakuntien rooli tulee huomioida kansallisen sopeutumistyön jalkauttamisessa ja tavoitteenasettelussa.

Etelä-Pohjanmaan liitto pitää tärkeänä, että ilmastolain viimeistelyssä yhteiskytkennät muiden valmistelussa olevien lakien (Maankäyttö- ja rakennuslaki sekä luonnonsuojelulaki) osalta tarkistetaan.

Koskela Maarit

Etelä-Pohjanmaan liitto - Etelä-Pohjanmaan liiton maakuntahallitus on hyväksynyt lausunnon kokouksessaan 23.8.2021.